

Dipl. iur. Armina Čunjalo, asistentica
Pravni fakultet Univerziteta u Zenici

MEĐUNARODNA OTMICA DJECE KROZ PRIZMU HAŠKE KONVENCIJE IZ 1980.GODINE I UTJECAJ PROCESA GLOBALIZACIJE

Sažetak: Autorica fokus rada stavlja na probleme u vezi sa prisilnim odvođenjem ili zadržavanjem djeteta od strane jednog roditelja, te primjenom Konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980. (dalje: Konvencija 1980.) i njenim propustima u regulaciji određenih stavki. Posebno će biti obrađena i praktično potkrijepljena problemska pitanja o prilagođavanju djeteta novoj okolini, diskrecionoj odluci suda, koja je kao takva iz više razloga problematična, a koja se ogleda u tome da se dijete vrati iako je utvrđeno kako se prilagodilo novom okruženju. U radu će se posebno razmatrati i hitan postupak vraćanja djeteta, a što je Konvencijom 1980. nedovoljno regulisano i pored činjenice da se radi o možda najbitnijem postupku za dijete. U zaključnim razmatranjima, autorica će ponuditi i praktična rješenja za apostrofirana otvorena pitanja Konvencije 1980.

Ključne riječi: Haška konvencija iz 1980., otmica djeteta, hitan povratak djeteta, najbolji interes djeteta, uobičajeno boravište djeteta

1. Uvod

Konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980. godine donesena je pod okriljem Haške konferencije za međunarodno privatno pravo. Obzirom da je posvećena osjetljivom i sve učestalijem problemu povratka nezakonito odvedenog ili zadržanog djeteta, suočena je sa različitim vremenskim izazovima kao što su globalizacija i modernizacija društva, promjena društvenih postulata i sl., ali i izazovima dosljedne provedbe njenih odredbi. Globalizacija društva za sobom povlači i sve veći broj brakova sa međunarodnim elementom, rađanja djece u takvim brakovima, te naposljetku i razvode inostranih brakova. Sve to aktivira potrebu za postupanje shodno Konvenciji 1980.godine. Konvencija 1980. kao svoj osnovni princip postavlja najbolji interes djeteta, a apstraktna pretpostavka ispunjavanje principa jeste povratak djeteta u državu uobičajenog boravišta i povratak načinu života na način na koji je dijete do tada vodilo. Činjenica da je dijete nezakonito odvedeno ili zadržano u državi koja nije država redovnog boravišta, konvencijski mehanizam treba da zaštiti interes konkretnog djeteta u slučaju da se pretpostavljeni i utvrđeni interesi djeteta ne poklapaju. U vezi sa time postoje i određene iznimke, a u nastavku će biti malo više govora o jednoj od njih. Naime, razvod je općenito teška i traumatična situacija i za partnere ali ponajviše za dijete. U takvim situacijama, sporazumno rješavanje odnosa mirnim putem bi bilo idealno rješenje. Ipak, nisu

rijetke situacije da se bivši partneri nadmeću, osvećuju, te da zanemaruju najbolji interes djeteta. U vezi sa time, a uzimajući u obzir dostupnost putovanja u skoro sve zemlje svijeta, nije neobično da roditelj koji ne ostvaruje roditeljsko staranje, dijete nezakonito odvede iz države uobičajenog boravišta ili ga nezakonito zadrži ne želeći da dijete vrati.

Prvo problemsko pitanje javlja se u trenutku utvrđivanja redovnog boravišta jer nije uvijek tako lako odrediti redovno boravište djeteta. Potrebno je uzeti u obzir sve okolnosti i određivati ga od slučaja do slučaja. Obzirom da nije postojala univerzalna, jedinstvena definicija redovnog boravišta, bilo je neophodno da sud kroz svoje odluke definira redovno boravište, što je Sud EU i učinio u svojoj presudi u predmetu *Barbara Mercedu c/a Richard Chaffe*.

Problem hitnosti postupka u predmetima otmice djece može izazvati mnogobrojne komplikacije u smislu ostvarenja dva glavna principa Konvencije 1980. – najboljeg interesa djeteta i brzog povratka djeteta. Kada sudovi ne postupaju shodno odredbama Konvencije 1980., te postupak produžavaju na više od šest sedmica, time rizikuju da smisao odluke, naposljetku, nema značenje niti svrhu. Shodno svemu naprijed navedenom, neophodno je ponuditi pojedina rješenja za probleme koji se javljaju u postupcima otmice djece, a koja je sve češća obzirom na globalizaciju i modernizaciju društva.

2. Glavne odrednice Haške konvencije iz 1980.godine

U oktobru 1980. godine, na četrnaestom zasjedanju Haške konferencije o međunarodnom pravu, jednoglasno je odobrena Konvencija 1980. o građanskim aspektima međunarodne otmice djeteta¹ koja je i najvažniji međunarodni instrument koji uređuje prekograničnu otmicu djece. Konvencija 1980. uspostavlja sistem upravnih i pravnih postupaka, radi ostvarivanja brzog povratka djece koja su nezakonito odvedena ili zadržana u državi ugovornici, a koja nije država njihovog prebivališta.

U vezi sa time, postoje dva ključna elementa koja dolaze do izražaja u situacijama u kojima se aktivira dejstvo Konvencije 1980., a to je, naprijed navedeno, odvođenje djeteta iz njegovog uobičajenog okruženja, odnosno matične države, te roditelj koji odvodi dijete u nadi da će dobiti starateljstvo od nadležnog suda.²

Svrha donošenja Konvencije 1980. jeste zaštita djece od štetnih posljedica odvođenja u inostranstvo od strane jednog roditelja. Konvencija u čl. 1. definira svoje ciljeve, a oni su: 1) osigurati što hitniji povratak djece koja su nezakonito odvedena ili zadržana u nekoj državi ugovornici i 2) osigurati da se prava na brigu i viđanje s djetetom po zakonu jedne države ugovornice stvarno poštuju u drugoj državi ugovornici.³

1 Tekst Konvencije dostupan na <https://www.hcch.net/croatian>

2 Shirman, B.J., *International Treatment of Child Abduction and the 1980 Hague Convention*, 15 Suffolk Transnat'l L.J. 188 (1991), 198.

3 Čl. 1. Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece od 25.listopada 1980.godine.

Konvencija 1980. je ratifikovana 1991.godine. U Bosni i Hercegovini je stupila na snagu 06.03.1992.godine, a primjenjuje se u njoj, kao državi sljednici (po osnovu izvršene notifikacije o sukcesiji, prihvatanju i pristupanju) ⁴

U nastavku će biti detaljnije obrađene dvije bitne sastavnice Konvencije 1980., odnosno prvo problemsko pitanje koje se javlja u ovakvim postupcima, a to je utvrđivanje uobičajenog boravišta djeteta, te povratak djeteta kao temelj konvencije.

2.1. Uobičajeno boravište djeteta

Ostvarivanje ali i utvrđivanje uobičajenog boravišta maloljetnika u slučajevima međunarodne otmice djece posebno je problematično i to iz nekoliko razloga. U prvom redu zbog različitih tumačenja koja su data u različitim pravnim sistemima, zatim jer se određivanje uobičajenog boravišta u slučaju međunarodne otmice djece smatra posebno osjetljivim, i naposljetku zbog nepostojanja jedinstvene definicije i koncepta uobičajenog boravišta u nacionalnim propisima. Shodno naprijed navedenom, uobičajeno boravište sudovi autonomno tumače na temelju svih relevantnih okolnosti slučaja, a to znači tumačiti ga neovisno o nacionalnim pravno-teorijskim odrednicama i dati mu jedinstveno europskopravno tumačenje uzimajući u obzir cilj i kontekst tih propisa.⁵ Sud EU je izričito ili prećutno, kroz svoje odluke, naveo, četiri principa koja se moraju uzeti u obzir pri određivanju pojma redovno boravište: tumačenje mora biti autonomno, pojam je činjenične, a ne pravne prirode, dojenje rođenjem dobiva redovno boravište, dužina boravka nije opredjeljujuća, osim u iznimnim situacijama, za određivanje redovnog boravišta. Boravište je redovno ili uobičajeno ukoliko osoba duže vrijeme boravi u određenom mjestu. Pri tome boravak ne mora biti vremenski ograničen ili permanentan. Sumirano, redovno boravište se mora tumačiti tako da odgovara mjestu koje odražava određeni stepen integracije djeteta u socijalno i porodično okruženje. U tu svrhu, posebno trajanje, redovitost, uvjeti i razlozi boravka na teritoriju države članice i preseljenje porodice u tu državu, državljanstvo djeteta, mjesto i uvjeti pohađanja škole, jezično znanje i porodični i socijalni odnosi djeteta u toj državi, također se moraju uzeti u obzir.⁶ Teret ili privilegija utvrđivanja uobičajnog boravišta djeteta je na nacionalnom sudu, a na osnovu svih okolnosti specifičnih za svaki slučaj pojedinačno.⁷ Važnost uobičajenog boravišta djeteta u kontekstu međunarodne otmice djeteta jeste iz razloga što je uobičajeno boravište djeteta ključni kriterij za određivanje nadležnosti suda, i to ne samo u slučajevima roditeljske odgovornosti, već upravo i u slučajevima neovlaštenog odvođenja ili zadržavanja djece.⁸ Također, kroz određivanje nadležnosti suda po uobičajenom boravištu djeteta, promiču

4 Službeni glasnik RBiH 25/1993

5 Tačka 51. presude Europskog suda od 22. prosinca 2010., C-497/10. PPU, u predmetu *Barbara Mercredi c/a Richard Chaffe*

6 C-523/07 od 02.04.2009., par.33, 35, 38, 44

7 Lowe, N., *Some Moot Points on the 1980 Hague Abduction Convention*, 46 Victoria u. Wellington I. Rev. 683 (2015), 697

8 Fabad, I.R., *The Construction of the Autonomous Concept of Habitual Residence of the Child in the Cases of International Abduction of Children*, 877 (2019).

se prava djeteta kao slabije strane, jer mu je to pravo izravno dostupno.⁹ Razlozi za primjenu uobičajenog boravišta kao poveznice na porodične stvari je jasna – intencija haških konvencija bila je da ukažu na to da porodična situacija djeteta mora biti podvrgnuta nadležnosti suda i pravu one države u kojoj dijete, zaista, i živi, a ne države s kojom trenutno ima pravnu ali ne nužno i stvarnu vezu. Smatralo se i da su nadležna tijela države u kojoj dijete stvarno živi, shodno eventualnoj potrebi, u mogućnosti brže i efikasnije istražiti djetetovu situaciju i odlučiti o njegovoj dobrobiti i pravima u okviru porodice.¹⁰

Nakon kratkog pojašnjenja same važnosti pojma “uobičajeno redovno boravište djeteta” za postupke međunarodne otmice djece i najboljeg interesa djeteta koji je jedan od glavnih principa ovakvih postupaka, prelazimo na dio koji obrađuje postupak povratka djece.

U okviru Uredbe Brisel II bis, date su smjernice i pravila za određivanje uobičajenog boravišta djeteta.

2.2. Povratak djeteta prema odredbama Konvencije 1980.

Za dalji razvoj teme, neophodno je kazati da će se odvođenje i zadržavanje djeteta smatrati nezakonitim, ako odvođenje ili zadržavanje predstavlja povredu prava na brigu što ga je dobila osoba, institucija ili bilo koje drugo tijelo, kolektivno ili pojedinačno, po zakonu države u kojoj je dijete bilo stalno nastanjeno prije odvođenja ili zadržavanja, te ako su se u vrijeme odvođenja ili zadržavanja ta prava ostvarivala kolektivno ili pojedinačno, ili bi se ostvarivala da nije došlo do odvođenja ili zadržavanja.¹¹

U situaciji kada je dijete odvedeno ili zadržano u drugoj državi ugovornici, ovlaštena osoba može se obratiti centralnom organu države u kojoj dijete ima uobičajeno boravište ili centralnom organu bilo koje države ugovornice za pomoć u osiguravanju povratka djeteta.¹²

Konvencija pruža dvije metode za traženje povratka djeteta:¹³

(1) upravni zahtjevi i

(2) sudski postupak

Upravni postupak započinje podnošenjem zahtjeva za povratak direktno kod Centralnog tijela bilo koje države u kojoj se dijete nalazi ili zemlja roditelja od kojeg je dijete oteto. U slučaju tako pokrenutog postupka, Centralno tijelo proslijedit će zahtjev odgovarajućem Centralnom tijelu u državi u kojoj se dijete trenutno nalazi.

9 Župan, M., Rešetar, B. Dijete u međunarodnom privatnom pravu, Pravni fakultet u Osijeku, 2009, 241., citirajući Martiny (1994) 175.

10 Kunda, I., *Uobičajeno boravište djeteta - Prekogranično kretanje djece u EU*, Pravni fakultet sveučilišta J. J. strossmayera u Osijeku, 2019., 297

11 Čl. 3 Konvencije 1980.

12 *Ibid*, čl. 8. St. 1.

13 Shirman, B.J., *International Treatment of Child Abduction and the 1980 Hague Convention*, 15 Suffolk Transnat'l L.J. 188 (1991), 197

Nakon toga, obično slijede pregovori Centralnih tijela dvaju država, o povratku djeteta direktno sa aktivnim uključivanjem roditelja u iste. Vlast u toj fazi nema takve ovlasti da bi mogla „natjerati“ na povrat djeteta, pa shodno tome, ukoliko takvi pregovori ne uspiju, roditelj kojem je oteto dijete mora podnijeti zahtjev sudu za povratak djeteta. Također, u velikom broju slučajeva Europski sud za ljudska prava dugi niz godina davao je podršku Haškoj konvenciji iz 1980. Shodno tome, Sud je u predmetu Ignaccolo-Zenide protiv Rumunjske (2000.) smatrao da pozitivne obaveze koje član 8. Konvencije polaže na ugovorne strane u vezi s ponovnim spajanjem roditelja sa njihovom djecom moraju se tumačiti u svjetlu Konvencije 1980. o građanskim aspektima međunarodne otmice djece, te države moraju poduzeti sve mjere kako bi osigurale brzi povratak djece.¹⁴ Važnu ulogu u postupku po zahtjevu za vraćanje djeteta ima centar za socijalni rad. Kao organ starateljstva, centar za socijalni rad vrši socijalnu anamnezu, daje mišljenje psihologa o stanju u kojem se dijete nalazi te, po potrebi, donosi rješenje o postavljanju privremenog staratelja maloljetnom djetetu. Izvještaj koji organ starateljstva dostavlja sudu sadrži podatke o stambenim i materijalnim uvjetima djeteta i porodice u kojoj živi, njihovom općem zdravstvenom stanju, psihofizičkom razvoju djeteta, o odnosu djeteta i roditelja s kojom živi kao i podatke o stupnju integracije djeteta u sredini u kojoj trenutno živi. Upravo su ovi izvještaji, u velikom broju postupaka međunarodne otmice djece u BiH, bili osnova za donošenje odluke suda kojom se odbija zahtjev za povratak djeteta. Također, centar za socijalni rad surađuje, kada je to potrebno i moguće, sa organima starateljstva države iz koje je dijete oteto, kako bi se dobila cjelovita slika situacije u kojoj se dijete nalazi, a koja je potrebna za donošenje odluke suda.

2.3. Odbijanje zahtjeva za povratak djeteta

Obzirom da konvencijski mehanizam treba zaštititi i najbolji interes djeteta u slučaju da se, zbog specifičnih okolnosti slučaja, pretpostavljeni i utvrđeni najbolji interesi djeteta ne poklapaju, u tom smislu su predviđene određene iznimke, kao ispravka, na osnovi kojih se povratak djeteta ipak može odbiti.¹⁵ Konvencija 1980. tako propisuje da sudski ili upravni organ države kojoj se šalje zahtjev nije dužan narediti povratak djeteta ako osoba, institucija ili drugo tijelo koje se suprotstavlja njegovu povratku dokaže:

- a) da osoba, institucija ili drugo tijelo koje se brine o ličnosti djeteta nije stvarno ostvarivalo pravo na brigu u vrijeme odvođenja ili zadržavanja, ili da se bilo složilo ili naknadno pristalo na odvođenje ili zadržavanje
- b) da postoji ozbiljna opasnost da bi povratak izložio dijete fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili na drugi način doveo dijete u nepovoljan položaj¹⁶.

¹⁴ Ignaccolo-Zenide v. Romania, C-31679/96, presuda od 25. januara 2000, par.95.

¹⁵ Marjanović, S., Živković, M.– *Tumačenje iznimke ozbiljne opasnosti u slučaju građanskopravne otmice djeteta*, Pravni fakultet u Osijeku, 2019., 382.

¹⁶ Čl. 13. Konvencije 1980.

Sudski ili upravni organ može također odbiti odrediti povratak djeteta ako utvrdi da se dijete suprotstavlja povratku i da je ono napunilo godine i steklo stupanj zrelosti zbog čega je primjereno uzimanje u obzir njegovo mišljenje.¹⁷ Također, povratak djeteta može se odbiti ako povratak ne bi bilo dozvoljen na osnovi osnovnih načela o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda države kojoj je zahtjev upućen¹⁸

2.4. Praksa sudova u Bosni i Hercegovini

U Bosni i Hercegovini, sudovi većinom donose takve odluke u kojima odbijaju zahtjev za povratak djeteta pozivajući se na čl.13.st.2.

U obrazloženju svoje odluke od 29. 5. 2012. godine kojom odbija zahtjev za povratak djeteta Općinski sud u Sanskom Mostu pozvao se na čl. 13. st. 2. i naveo “maloljetni A. se suprotstavio povratku u Englesku bez majke, slijedom čega je sud cijeneći navode iz Socio - anamnestičkih podataka Centra za socijalni rad i Nalaze i mišljenja Centra za mentalno zdravlje odbio zahtjev oca za vraćanje djeteta“.¹⁹

U obrazloženju svoju odluku od 23. 2. 2009. godine kojom odbija zahtjev za povratak djeteta, Osnovni sud u Trebinju naveo je da “smatra utvrđenim da se dijete suprotstavlja povratku“, “cijeneći protok vremena i potpunu adaptaciju djeteta na ovdašnju sredinu i način života, stvaranje novog okruženja, a posebno njegove nepokolebljive jasno pokazane želje da želi živjeti s ocem“, “cijeneći prevashodno interes djeteta, posljedice koje bi dijete moglo da ima kada bi se protiv njegove volje prinudno odvojilo od oca“.²⁰

Općinski sud Sarajevo je svojom odlukom od 18. 6. 2013. godine odbilo zahtjev za povratak djeteta navodeći u obrazloženju da “bi naglim odvajanjem djeteta od majke (dvije godine i pet mjeseci), to negativno utjecalo na dalji psihički razvoj djeteta i imalo nesagledive posljedice za dijete“. I ostalim odlukama kojima je odbijen zahtjev za povratak djeteta pozivanjem na čl. 13. st. 1b., sudovi su svoju odluku temeljili na činjenicama da je dijete izrazilo želju da ostane živjeti u novoj sredini, da se dijete integriralo u novoj sredini te da bi povratak nepovoljno utjecao na njegov psihofizički razvoj.²¹

Obzirom da član 13.st.2. ne navodi tačno određene situacije koje se bi se mogle podvesti pod taj član, na sudovima je da procijene od slučaja do slučaja. No, postavlja se pitanje, a uzimajući u obzir podatak za BiH gdje ću većinski odluke suda da odbije povratak, da li sudovi na pravi način primjenjuju ovaj član. Razumno je očekivati i da ovakvo postupanje ohrabri roditelja u namjeri odvođenja i zadržavanja djeteta/djece, obzirom na prethodne statističke podatke o načinu odlučivanja. U Vodiču dobre prakse ²² navedeno je da se ozbiljne opasnosti odnose na odvajanje djeteta od

¹⁷ *ibid.*

¹⁸ Čl. 20. Konvencije 1980.

¹⁹ Odluka Općinskog suda u Sanskom Mostu br. 22 O P 018096 11 Mpom od 29.05.2012.godine

²⁰ Odluka Osnovnog suda u Trebinju br. br. 095-0-I-08-000-618 od 18.06.201.godine

²¹ Odluka Općinskog suda u Sarajevu br. br. 065-0-SUN-012.000432 od 18.06.2013.godine

²² *Draft Guide to Good Practice on Article 13(1)(b) of the Hague Convention of 25 October 1980 on*

njegovih sestara ili braće, ekonomske probleme ili probleme u vezi sa školovanjem djeteta po povratku, rizike za zdravlje djeteta, protivljenje djeteta povratku, kao i rizike u vezi s općom situacijom u državi uobičajenog boravišta djeteta. Međutim, većina gore navedenih situacija nije jednosmjerna, no krenimo redom.

Slučaj odvajanja djeteta od njegovih sestara ili braće podrazumijeva situaciju u kojoj se povratak ne može odrediti u odnosu na sve njih zajedno. No, postavlja se pitanje, da li bi se razdvajanjem braće i sestara moglo poistovjetiti s iznimkom ozbiljne opasnosti? Jasno da se mora, a prije nego što se donese konačni zaključak o utjecaju odvajanja na stvaranje nepovoljne situacije za ono dijete koje bi se inače moglo vratiti, procijeniti cjelokupna situacija i sve druge okolnosti.

Rizici za zdravlje djeteta mogu se podvesti pod iznimku ozbiljne opasnosti ako je u pitanju ozbiljna ugroženost zdravlja djeteta, prethodno utvrđena od ljekara, medicinskim nalazima, a dijete ne bi moglo dobiti svu potrebnu njegu i ne bi se moglo podvrgnuti procesu liječenja u državi uobičajenog boravišta.²³

Ekonomski problemi ili teškoće u školovanju koje bi nastale u slučaju povratka djeteta, u pravilu, nisu relevantni, osim u ekstremnim situacijama kada dijete ne bi imalo gdje živjeti ili ne bi moglo računati na pomoć u državi svog uobičajenog boravišta.²⁴

3. Važnost saslušanje djeteta u postupcima otmice djece

U svim razmatranim predmetima međunarodne otmice djece, kada je to moguće s obzirom na uzrast djeteta i njegovu zrelost, sud saslušava dijete. Najčešće se saslušavanje vrši od strane centra za socijalni rad – psihologa koji je uključen u tim, a ako se radi o starijoj djeci, sud vrši saslušavanje. Tom prilikom roditelj nije prisutan kako ne bi utjecao na dijete. Prisustvo psihologa zavisi od uzrasta i zrelosti djeteta. Ono predstavlja standard koji je uveden UN-ovom konvencijom o pravima djeteta. Konvencija 1980. ne sadrži generalnu odredbu o saslušanju djeteta, stoga obaveza nadležnih tijela da saslušaju dijete proizilazi iz čl. 13. koji određuje da sud može odbiti povratak otetog ili prisilno zadržanog djeteta u državu uobičajenog boravišta, ako se dijete tome protivi. Kako bi se razmatralo mišljenje i želja djeteta, dijete mora biti određene starosne dobi i takvog stepena zrelosti da bi bilo primjereno uzeti u obzir i njegovo mišljenje.²⁵ Jedan od slučajeva otmice djeteta, pred vrhovnim sudom u Engleskoj ticalo se, upravo, važnosti mišljenja i želja starijeg djeteta za utvrđivanje njenog uobičajenog prebivališta. U tom slučaju, nakon raspada braka, majka se, uz očev pristanak, preselila s četvero djece u Španiju. Djeca su se kasnije vratila u Englesku na odmor s ocem i jasno stavila do znanja da žele ostati tamo. Majka je pokrenula konvencijski postupak

the Civil Aspects of International Child Abduction, dostupan na <https://assets.hcch.net/docs/0a0532b7-d580-4e53-8c25-7edab2a94284.pdf>

²³ Ibid, 82

²⁴ Ibid, 79

²⁵ Župan, M., Drventić, M., *Prekogranične građanskopravne otmice djece*, Pravni fakultet u Osijeku, 2020., 370

za povratak djece. Glavno pitanje o kojem se raspravljalo bilo je gdje djeca imaju uobičajeno prebivalište a fokus je bio na najstarijem djetetu, 12-godišnjoj djevojčici, za koju je utvrđeno da je inteligentna sa zrelošću koja prevazilazi njene godine. Ona je rekla da Španiju mrzi i da nikad nije bila kod kuće kada je tamo živjela. Vrhovni sud je smatrao da je njeno stanje duha trebalo uzeti u obzir pri određivanju njenog uobičajenog prebivališta. Iako je pitanje uobičajenog prebivališta sve četvero djece vraćeno na ponovno saslušanje, bilo je razlike u mišljenjima u pogledu relevantnosti stanja svijesti mlađe djece, s tim da je većina svoju odluku ograničila na adolescente ili one koji imaju zrelu adolescentnu dob a manjina svoju odluku proširuje na mlađu djecu općenito.²⁶

Porodični zakon FBiH obavezuje sud na saslušanje djece starije od četrnaest godina, obzirom da tada stiču ograničenu poslovnu sposobnost. Mlađa djeca mogu biti saslušana “u skladu sa svojom dobi i zrelosti”, ako postoji potreba za procjenom njegove/njezine privrženosti prema osobi, uvjetima u kojima živi i drugim bitnim razlozima. Dijete mlađe od 14 godina može saslušati samo sudija ili sudija uz pomoć posebnog zastupnika ili druge kvalificirane osobe (obično osobe u centru za socijalnu skrb – socijalni radnik i/ili psiholog). Sudija odlučuje o tome je li dijete dovoljno zrelo i sposobno izraziti svoje mišljenje.

4. Hitnost postupka kao veliki izazov Konvencije 1980.

Prema čl. 11. Konvencije 1980. o otmici, sud u predmetima otmice treba voditi hitan postupak i postupati efikasno. Hitnost je potrebno dodatno osigurati nacionalnim propisima.²⁷ Konvencija 1980. o otmici traži da se sudski postupak okonča brzo, odnosno da se dijete vrati u državu iz koje je protupravno odvedeno u roku od šest sedmica od pokretanja postupka. To dalje znači da vlasti moraju koristiti najbrže i najefikasnije mehanizme postupka iz svog pravnog sistema i moraju dati prioritet zahtjevima za povrat djeteta. Ako odgovarajući sudski ili upravni organi ne donesu odluku u roku od šest sedmica od dana pokretanja postupka, podnositelj zahtjeva ili središnji organ države kojoj je poslan zahtjev, na vlastitu inicijativu ili na zahtjev središnjeg organa države koja upućuje zahtjev, ima pravo tražiti obrazloženje zbog odgođe.²⁸ Međutim, postavlja se pitanje da li, uopće, sudovi postupaju shodno toj konvencijskoj odredbi i koliko se u praksi ovakvi predmeti stavljaju kao prioritetni. U predmetu *Butler protiv Craiga*²⁹, slučaj je pred sudom Novog Zelanda vođen duge dvije godine, nakon čega je završen nalogom za povrat prema Konvenciji. No, nikada nisu poduzeti koraci za provođenje naredbe i dijete je ostalo na Novom Zelandu. Osam mjeseci nakon završetka postupka u Hagu, majka je podnijela zahtjev za izvršenje naloga za povrat Vrhovnom sudu Novog Zelanda. Obzirom da je dijete tada imalo pet godina, i neprekidno je živjelo na Novom Zelandu tri ipo godine,

26 Lowe, N., *Some Moot Points on the 1980 Hague Abduction Convention*, 46 Victoria u. Wellington l. Rev. 683 (2015)., 697

27 Župan, M., Drventić, M., *Prekogrančne građanskopravne otmice djece*, Pravni fakultet u Osijeku, 2020., 350

28 Čl. 11. Konvencije 1980.

29 *Butler v. Craig* od 2008, par.198

jasno je da svrha i cilj Konvencijskih odredaba u konkretnom slučaju nije ispunjen. Konvencija 1980. ne predviđa sankcije za kršenje ovog zahtjeva. Ipak, u slučajevima vezanim s EU, država bi mogla biti odgovorna za štetu u skladu s pravom EU.³⁰

Pitanje trajanja postupka prema zahtjevu za povratkom djeteta razmatrao je i ESLJP u odnosu na Hrvatsku. U predmetu Karadžić protiv Republike Hrvatske³¹ donio je odluku kojom je utvrdio povredu ljudskih prava od strane republike Hrvatske i to prava na poštovanje privatnog i porodičnog života podnositeljice, shodno čl. 8. EKLJP. Povreda je utvrđena zbog predugog trajanja postupka za povrat protupravno odvedenog i zadržanog djeteta majci, koji se na temelju Konvencije 1980. o otmici vodio u Republici Hrvatskoj. Podnositeljica zahtjeva je državljanka Bosne i Hercegovine, rođena i živjela je u Njemačkoj. U skladu s njemačkim pravom imala je isključivo skrbništvo nad maloljetnim sinom rođenim u vanbračnoj zajednici. Otac djeteta boravio je u Hrvatskoj, gdje su ga podnositeljica i dijete posjećivali. Tokom jedne posjete u maju mjesecu 2000. godine, otac je odbio vratiti dijete.

Ipak, majka je uspjela vratiti dijete u Njemačku, ali ubrzo nakon toga otac ga je oteo na ulici u njemačkom gradu Kehl i ponovo ga odveo sa sobom u Hrvatsku. Majka se 25. aprila 2001. obratila njemačkom centralnom tijelu sa zahtjevom za povratkom djeteta. Dana 21. oktobra 2001. godine centar za socijalni rad u Poreču pokrenuo je postupak za vraćanje djeteta pred Općinskim sudom u Poreču, koji je 6. maja 2002. godine naredio povratak djeteta u Njemačku. Odluku je 18. maja 2003. godine potvrdio i Županijski sud u Puli. Sud je u konkretnom slučaju primijetio da je hrvatskim vlastima trebalo pet mjeseci da pokrenu postupak za povratak. Nakon toga sud nije pet mjeseci donio odluku o žalbi protiv prvostepene odluke, a da nije u tom periodu poduzimao bilo kakve procesne aktivnosti. U ponovljenom postupku sud je održao jedino ročište u sedam mjeseci. Vlada nije pružila uvjerljiva objašnjenja ni za jedno od ovih perioda neaktivnosti. U odnosu na izvršni postupak, Sud utvrđuje da je tokom perioda od godinu i po dana policija pokušala u tri navrata da sprovede sudsku odluku, premda član 11. Konvencije 1980. u takvim slučajevima izričito nameće obavezu nadležnim tijelima na hitno postupanje. Uzevši u obzir ponašanje oca, prema mišljenju Suda, policija nije pokazala nužnu odgovornost kako bi ga locirala, već je umjesto toga pokazala popustljivost kada mu je dopustila da u dva navrata pobjegne.

Ono što Konvencija 1980. nalaže i što je jedan od njenih ciljeva jeste garancija da kada se jednom izda nalog za povratak, važno je biti u mogućnosti brzo zaštititi dijete od daljnje opasnosti, uključujući rizik od skrivanja.³² Da se primijetiti, a iz naprijed navedenog primjera, da je ostvarivanje ovog cilja izostalo. Problem bijega ili skrivanja roditelja sa djetetom nakon donošenja odluke o povratku djeteta, neki pravni sistemi³³ rješavaju tako što zahtjevaju da se nalog za povratak roditelju koji

30 Župan, M., Drvenić, M., *Prekogranične građanskopravne otmice djece*, Pravni fakultet u Osijeku, 2020., 350

31 Karadžić protiv Hrvatske, Zahtjev br. 35030/04, Presuda od 05.12.2005.

32 *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction*, Poglavlje IV, 4

33 Argentina, Francuska, Luksemburg, Norveška, Turska...

je oteo dijete, u trenutku kada izvršenje, zaista, započne, odnosno kada izvršitelj stvarno pređe na izvršenje.

5. Solucije za rješavanje poteškoća pri provedbi odredaba Konvencije 1980.

Iako na prvi pogled nisu toliko vidljive poteškoće sa kojima se susreću države pri provedbi Konvencije 1980., one su u praksi, zaista, učestale, a što se djelomično moglo zaključiti iz naprijed navedene sudske prakse. U ovom odjeljku bit će izložene samo neke od poteškoća i eventualna rješenja istih.

5.1. Koncentracija nadležnosti u službi ostvarivanja hitnosti postupka

Kao jedan od problema u provedbi odredaba Konvencije detektovana je sama brzina postupka. Brzina je ključno operativno načelo Konvencije.³⁴ Da bi se ovaj konvencijski izazov ispunio, potrebno je uvođenje određenih mjera koju su identificirane kao ubrzavanje postupka povratka djece. Prema tome, krenut će se od koncentracije nadležnosti. Koncentracija nadležnosti po definiciji znači da se u određenoj nacionalnoj nadležnosti određeni sud ili ograničeni broj sudova mogu baviti posebnim pitanjem.³⁵ Dokazano je da koncentracija nadležnosti na jedan ili više specijaliziranih sudova ubrzava postupak povratka i dovodi do jedinstvene sudske prakse. Koncentracija nadležnosti u pitanjima otmice djece istaknuta je kao posebno poželjna regionalna inicijativa u azijsko-pacifičkom regionu, kao i zapadnom balkanu.³⁶ Koncentracija može dovesti do novog nivoa specijalizacije. Specijalizacija sudova podrazumijeva da se unutar suda imenovanog za postupanje u vezi s otmicom djeteta nastavi druga koncentracija i da samo jedan ili više specijaliziranih sudija budu postupajuće sudije na slučajevima otmice djece.³⁷

Osnovne prednosti koncentracije nadležnosti u otmici djece, prema konsultovanoj literaturi, mogu se podijeliti u nekoliko kategorija:³⁸

a) prednosti za sudski sistem

- uspostavljenje jasnog sistema nadležnosti
- uvođenje efikasnog upravljanja predmetima

³⁴ *Guide to Good Practice on Central Authority Practice*, op.cit. 20, Poglavlje 1.5

³⁵ Župan, M., Poretti, P., *Concentration of Jurisdiction in Cross-Border Family Matters – Child Abduction at Focus*, 344

³⁶ Župan M., Hoško, T., *Operation of the Hague 1980 Child Abduction Convention in Croatia*, Private International Law in the Jurisprudence of European Courts – Family at Focus, Pravni fakultet Univerziteta u Osijeku, 2015., dostupno na: <http://www.pravos.unios.hr/katedra-medunarodnog-privatnog-prava/recent-updates>

³⁷ Silvestri, E., *Judicial specialization: in search of the 'right' Judge for each Case?* "Russian Law Journal" volume ii, issue 4, 2014., p. 167

³⁸ Više o ovome: Župan, M., Poretti, P. *Concentration of Jurisdiction in Cross-Border Family Matters – Child Abduction at Focus*, Beaumont, P., Mceleavy, P., *The Hague Convention on International Child Abduction*, Oxford University press, 1999, p. 260, *Guide to good practice under the Hague Convention of 25 october 1980 on the Civil aspects of international Child abduction - part ii – implementin measures*, Hague Conference on private international law, 2003

- olakšavanje pregleda učinkovitosti
- b) prednosti za principe politike Konvencije 1980. o otmici djece
 - postupak povratka ekspeditora ima pozitivne efekte na glavne operativne principe Konvencije
- c) prednosti postupka donošenja presude
 - uklanjanje svake zabune u pogledu nadležnog suda i mjerodavnog zakona
 - poboljšanje u odnosu na kvalitetu odluka;
 - nakupljanje iskustva među dotičnim sucima;
 - pravda prilagođena djeci
 - poboljšanje u odnosu na trajanje postupka;
 - dosljednost prakse suda i advokata
 - dosljednost i koherentnost u sudskoj praksi
 - pojačana pravna sigurnost.
 - razvoj uzajamnog povjerenja

Glavni nedostaci su:

- nije uvijek praktično iz geografskih razloga (naročito velike zemlje);
- nailazi se na probleme s izvršenjem
 - ako postoji specijalizirani ovršni sud, moguće koristi koncentracije nadležnosti u fazi ovrhe trebaju se uravnotežiti sa prednosti blizine ovršnog suda mjestu izvršenja, a što je već u naprijed navedenom objašnjeno

U pravnim sistemima u kojima određene naloge u vezi s izvršenjem (ili ovlaštenje za izvršenje, ili nalog za posebne prisilne mjere) mora donijeti sud koji nije odlučio o zahtjevu za povratak (specijalizirani sud za izvršenje), moguće koristi koncentracije nadležnosti na nivou izvršnog suda trebalo bi pažljivo uravnotežiti s prednostima blizine izvršnog suda mjestu izvršenja. Ratio naprijed navedenog leži u činjenici da se izvršenje odluke ne odvija u sudnici, nego u djetetovom svakodnevnom okruženju, te bi blizina bila u najboljem interesu djeteta, u smislu što manjeg izlaganja stresnoj situaciji prilikom provedbe odluke suda. Ona bi mogla pomoći sudu u odabiru odgovarajućih mjera, i ako je potrebno, doprinijela bi boljoj saradnji sa lokalnim službenicima koji provode odluku. Koncentracija nadležnosti za određivanje izvršnih mjera, sa pratećom specijalizacijom, stručnošću i poznavanjem Konvencije 1980. može drastično ubrzati vođenje ovakvim postupaka, a što i jeste svrha odredaba Konvencije 1980.

5.2. Dugotrajnost postupka po žalbi

Nekoliko puta je ponovljeno, da je brzina važna u svim fazama postupka po Konvenciji. Da bi se osiguralo poštivanje ovog zahtjeva, trebali bi postojati vremenski okviri za sve korake koji se trebaju poduzeti u postupku.

Odluka kojom se odbija zahtjev za povratak djeteta može biti predmet žalbe. U BiH, o žalbi se odlučuje u vanparničnom postupku te se primjenjuju odredbe Zakona o vanparničnom postupku FBiH³⁹, RS⁴⁰ i BDBiH⁴¹, ali i Zakona o parničnom postupku FBiH⁴², RS⁴³ i BDBiH⁴⁴ i Porodičnog zakona FBiH⁴⁵ RS⁴⁶ i BDBiH⁴⁷. Dok u prvom stepenu odlučuje sudac pojedinac, u drugom stepenu postupka vijeće sastavljeno od troje sudaca. Oni ispituju prvostepeno rješenje u onom dijelu u kojem se pobija žalbom i po službenoj dužnosti, shodno čl. 221. ZPP FBiH⁴⁸ u vezi s čl. 2. st. 2. Zakona o vanparničnom postupku FBiH, te donose rješenje. Postupak po žalbi, u većini razmatranih slučajeva, trajao je duže od šest mjeseci – u dva slučaja čak devet mjeseci. Samo u jednom slučaju postupak je trajao manje od tri mjeseca, tačnije pet sedmica. Najčešći razlozi žalbe su pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, povrede odredaba parničnog postupka i pogrešna primjena materijalnog prava (čl. 208. ZPP FBiH).

Pred Osnovnim sudom u Trebinju vodio se postupak⁴⁹ na koju odluku je uložena revizija kao vanredni pravni lijek na odluku drugostepenog suda, ali je odbačena jer se postupak i u prvom i drugom stepenu vodio kao izvršni postupak, a prema odredbama Zakona o izvršnom postupku RS, protiv pravosnažnog rješenja donesenog u postupku izvršenja nije dozvoljeno ulaganje vanrednih pravnih lijekova.⁵⁰ Ovaj slučaj imao je svoj epilog pred Ustavnim sudom BiH. Podnositeljica zahtjeva nezadovoljna odlukama spomenutih sudova, kojom je odbijen njen zahtjev za povratak djeteta, podnijela je apelaciju Ustavnom sudu BiH 11. 9. 2009. godine protiv prvostepene i drugostepene odluke sudova. U apelaciji je navela povredu prava iz čl. 6. EKLJP (pravo na pravično suđenje, zbog toga što sudovi nisu uzeli u obzir navode iz obimne dokumentacije i informacija prikupljenih u Švedskoj, te

39 Zakon o vanparničnom postupku FBiH („Službene novine FBiH“, br. 2/1998, 39/2004, 73/2005 i 80/2014)

40 Zakon o vanparničnom postupku RS („Službene novine RS“, br. 36/2009 i 91/2016)

41 Zakon o vanparničnom postupku BDBiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 5/2001, 36/2017 i 36/2017)

42 Zakon o parničnom postupku FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 53/03), koji je stupio na snagu 05.11.2003. godine, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku („Službene novine FBiH“, br. 73/05, 19/06) i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br.98/15 od 23.12.2015.godine)

43 Zakon o parničnom postupku RS („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 58/2003, 85/2003, 74/2005, 63/2007, 105/2008 - odluka US, 45/2009 - odluka US, 49/2009 i 61/2013)

44 Zakon o parničnom postupku BDBiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 28/2018)

45 Porodični zakon FBiH („Službene novine Federacije BiH, br. 35/05)

46 Porodični zakon RS („Službeni glasnik RS, br. 54/2002, 41/2008 i 63/2014)

47 Porodični zakon BDBiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 3/07)

48 Čl.221 ZPP-a FBiH

49 Osnovni sud u Trebinju, Rješenje br. 095-0-I-08-000-618 od 23. 2. 2009. godine i Okružni sud u Trebinju, Rješenje br. 015-0-GŽ-09-000-127 od 10. 7. 2009. godine

50 Vrhovni sud RS, Rješenje br. 118-0-Rev-09-000 898 od 6. 10. 2009. godine

nisu obrazložili zašto to nije učinjeno), čl. 8. EKLJP (zbog neizvršavanja pozitivne obaveze od strane nadležnih organa kojima bi omogućili uživanje njenog prava na porodični život s njenim sinom) i čl. 14. EKLJP (zabrana diskriminacije, zbog drugačijeg tretmana zbog državljanstva – švedsko i spola – suci koji su odlučivali u obje instance bili su muškarci). Ustavni sud BiH nije našao da je došlo do povrede navedenih prava iz EKLJP.

Nekoliko je primjera u kojima je nacionalni zakonodavac utvrdio vremenski okvir za sudove, a zbog ostvarivanja principa hitnosti na kojem se zasniva Konvencija. Za države članice Europske unije, s izuzetkom Danske, član 11. stavak 3. Uredbe Brisela IIa pooštrava šestosedmični period naveden u Član 11. Konvencije. Prelazeći dalje od toga, Bugarska je u svom provedbenom zakonodavstvu donesenom 2003. godine uvela vremenski rok od 30 dana za prvostepeni sud i apelacioni sud da odluči o zahtjevu za povratak. U Izraelu, prvostepeni sud mora odlučiti u roku od šest sedmica, a apelacijski sud u roku od 30 dana od dana podnošenja žalbe.

U brojnim državama i teritorijalnim jedinicama, iako postoji nekoliko žalbenih nivoa, oni se rijetko kad koriste. Razlog tome je što su osnovi za žalbe bili izuzetno ograničeni, npr. ograničeni na pravne tačke, nedovoljno razmatranje dokaza ili značajna promjena okolnosti, i sl.⁵¹

5.3. Nedostatak preciziranja u nalogu za povratak djeteta

Zasudovejevažnodanalogzapovratakučiništo preciznijim. Uglavnom sespominje država iz koje je dijete nezakonito odvedeno, dok samo neki nalozi za povratak⁵² sadrže jasne detalje o načinu povratka tj. kada, kako i ko dijete treba vratiti. Često takvi nalozi ne sadrže detaljne informacije, poput onih da li će se podnosilac zahtjeva ili tuženi vratiti sa djetetom u državu uobičajenog boravišta, ko će dijete vratiti u tu zemlju i slično. Kada je naređeno predavanje djeteta podnosiocu zahtjeva, podjednako je važno navesti detalje u nalogu za povratak. Korisni detalji su, na primjer, vrijeme i mjesto primopredaje i da li je potrebno prisustvo drugih stručnjaka poput konzularnih službenika, socijalnih radnika, psihologa ili drugih.⁵³

6. Značaj konvencije o pravima djeteta

Odlučujući po zahtjevu za povratak djeteta, sudovi u BiH – o čemu je već bilo riječi, u najvećem broju slučajeva, odbijali su zahtjev pozivajući se na to da je dijete izrazilo želju da ostane živjeti u novoj sredini i da bi povrat izložio dijete psihičkoj traumi. Manji broj sudaca se u obrazloženju svojih odluka poziva na odredbe Konvencije o pravima djeteta i razmatra prava koja su njom propisana. Oni koji to čine, navode najbolji interes djeteta kao “interes koji ima prednost nad svim ostalim interesima“. Pozivaju se na čl. 3 st. 1. KPD koji nalaže da se u svim akcijama koje u vezi s djecom poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne

51 *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction*, poglavlje IV

52 Bahami, Kanada, Kina, Latvija, Norveška...

53 *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction*, poglavlje IV, 21

zaštite, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela, mora se prvenstveno voditi računa o interesima djeteta. Sud je, u jednom slučaju⁵⁴, naveo da “imajući u vidu sve iznijeto, sud se prije svega rukovodio isključivo najboljim interesom djeteta, a na što ga obavezuju ne samo odredbe Porodičnog zakona FBiH, već i važeće KPD, a to je da sud sve vrijeme mora paziti i voditi računa o zaštiti interesa djeteta, a što je ovaj sud rukovodilo da odbije zahtjev za povratak” Drugi sudovi su se pozivali⁵⁵, pored čl. 3. st. 2. KPD, i na čl. 2. st. 2. KPD koji propisuje da će države stranke poduzet sve potrebne mjere za zaštitu djeteta od svih oblika diskriminacije ili kažnjavanja koji polaze od položaja, djelatnosti, izraženog mišljenja ili uvjerenja roditelja, zakonskih staratelja ili članova obitelji te čl. 7. st. 2. KPD koji obavezuje države stranke da osiguraju primjenu ovih prava u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom.

7. Zaključak

Haška konvencija 1980. predstavlja veliki iskorak prema međunarodnom priznanju ozbiljnog problema otmice djece. Međutim, da bi se ostvarili svi naprijed navedeni i elaborirani ciljevi, potrebno je korigovati određene stvari kako u samom konvencijskom tekstu, tako i u primjeni iste. Na primjer, iznimke od Konvencije trebale bi biti uže, a njen opseg bi trebao biti širi, postupci bi trebali biti efikasniji, postupajuće sudije posvećenije itd. Jednom kada se ti ciljevi postignu, međunarodna zajednica može učinkovitije pristupiti i eliminisati problem međunarodne otmice djece i na taj način smanjiti broj djece koja su oteta iz svojih domova, odvojena od roditelja kojeg vole i prisiljena započeti novi život u stranoj zemlji. Analizom sudske prakse, dolazi se do zaključka da sudovi, kako inostrani, tako i domaći ne uspijevaju ispoštovati sve konvencije principe i odredbe. Takvo postupanje se može pravdati neprilagođenosti pravnih sistema Konvenciji, okolnosti u kojima postupajući sudovi rade, nestručnosti sudova i slično. Ipak, potrebno je da se učini određeni napor i da države počnu sa rješavanjem problemskih pitanja koja se javljaju u vezi sa Konvencijom 1980. godine, kako bi što prije problem otmice djece bio saniran, odnosno što rjeđe u praksi. U vezi sa time, u naprijed navedenom tekstu ponuđena su rješenja koja bi svaka država mogla implementirati i time poboljšati primjenu Konvencije 1980. godine. Najbolji interes djeteta, treba da bude temelj shodno kojem se postupi u slučajevima otmice djece, što povlači za sobom i sve druge konvencijske principe, poput efikasnosti postupka, što bržeg povratka djeteta u državu uobičajenog boravišta, potrebe saslušanja djeteta... Također, rješavanje dileme uobičajenog boravišta djeteta i naposljetku utvrđivanja istog, od strane suda, osjetljivo je polje i nosi ogroman teret daljnjeg diktiranja postupka. Tako je Sud EU u predmetu *Barbara Mercredi protiv Richard Chaffe* dao definiciju uobičajenog boravišta djeteta koja služi kao okvir ili putanja kojom se sudije trebaju rukovoditi pri utvrđivanju uobičajenog boravišta djeteta, ali da ne zanemare važnost procjene od slučaja do slučaja. Mada, globalizacija društva, dostupnost putovanja, lako prelaženje državnih granica, sve brža adaptacija djece, otežavaju obavezu sudova u postupcima otmice djece. Zbog toga je jako važno da države prihvataju različite solucije koje bi mogle dovesti do poboljšanja i kvalitetnije primjene Konvencije 1980.

54 Općinski sud Sarajevo, Rješenje br. 065-0-SUM-012-000432 od 18. 06. 2013. godine

55 Osnovni sud Trebinje, Rješenje br. 095-I-08-000-618 od 23. 02. 2009. godine

Armina Čunjalo, LL.B, Teaching Assistant
Faculty of Law, University of Zenica

INTERNATIONAL CHILD ABDUCTION THROUGH THE PRISM OF THE HAGUE ABDUCTION CONVENTION AND THE IMPACT OF THE GLOBALIZATION PROCESS

Summary: Author puts focus on the problems related to the forcible removal or retention of a child by one parent, and the application of the Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction (farther: 1890 Convention) and its oversights in the regulation of certain things. The most elaborated problematic issues are child's integration in new social environment and the discretionary decision of the court, which is problematic for several reasons, and which is reflected in the fact that the child returns even though it has been determined that the child adapted to the new environment. The urgent procedure of returning a child will be especially considered, which is insufficiently regulated by the 1980 Convention, despite the fact that this is perhaps the most important procedure for a child. In concluding remarks, the author will also offer practical solutions to the highlighted open issues of the 1980 Convention.

Key words: 1980 Hague Convention, child abduction, emergency return of the child, the best interests of the child, habitual residence of the child